

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 439-1913)

Originalt emne

Begravelsesvæsen

Begravelsesvæsen i Almindelighed

Embedsmænd, Kommunale

Stadsgartner

Uddrag fra byrådsmødet den 20. november 1913 - side 2

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 439-1913)

Indstilling fra Kirkegaardsbestyrelsen i Anledning af følgende fra Stadsgartneren fremkomne Forslag til en Omordning af Kirkegaardenes Bestyrelse:

"Som det er den ærede Kirkegaardsbestyrelse bekendt, er flere Forhold ved Kirkegaardene her ikke ordnede fuldtud tilfredsstillende eller svarende til Nutidens Fordringer. Klager fra Publikum, det ringe økonomiske Overskud, Kirkegaardenes daarlige Helhedsindtryk, den planløse Belægning af Arealerne og den spredte Administration maa vel siges at være tvingende Grunde til at søge Forandringer gennemført, og man har i Indlandet og navnlig i Udlandet gode Eksempler at tage til Vejledning.

Jeg skal tillade mig at drage nogle af de Forhold frem, som jeg mener er særlig uheldige, idet jeg samtidig tillader mig at antyde Maader, paa hvilke jeg formener, at Fejlene kan rettes.

Det er her en Mangel, at ingen enkelt Mand med fornøden teknisk Indsigt leder det samlede Begravelsesvæsen under Eneansvar for Kirkegaardsbestyrelsen. De løse Administrationsforhold er Aarsag til Uorden, Tidsspilde og Uoverensstemmelser. I større

Byer vil man som oftest finde Begravelsesvæsenet som en selvstændig Institution under Kommunen. Det har egen Direktør med gartnerisk Uddannelse, Inspektører paa de enkelte Kirkegaarde, Gravere og Gartnere paa hver Kirkegaard og eget Gartneri. - Det er naturligt, at under saadanne Forhold kan en udpræget Orden gennemføres. I mindre Byer (tyske) er Begravelsesvæsenet underlagt den kommunale Gartner, navnlig af Hensyn til Besparelsen ved ikke at have selvstændigt Gartneri til Kirkegaarden; dertil kommer, at et kommunalt Gartneri i mindre Byer kun opnaar den passende og nødvendige Størrelse, naar den tillige skal forsyne Kirkegaardene. - Og det er for den kommunale Gartner en nødvendig Betingelse, at have et eget Gartneri til sit Arbejde, saafremt hans Præstationer skal byde paa noget gartnerisk godt.

Den kommunale Gartner i mindre Byer i Tyskland, hvor han tillige er Kirkegaardsinspektør, er da en haveteknisk uddannet Mand, og kun en saadan kan forudsættes at eje den fornødne uegennyttige Interesse og faglige Indsigt, som paakræves, naar dels Interessen for de enkelte Graves Vedligeholdelse skal oparbejdes hos Publikum, og dels Kirkegaardenes Arealer samarbejdes til smukke Helhedsindtryk.

Men Kirkegaardene maa da selv paatage sig Pasningen af Grave, og jeg kender kun tilfredsstillende Resultater, hvor en saadan Ordning er gennemført, - ligesom dette vil give Kirkegaardene en forøget Indtægt. I København regnes med 20 % Netto af Summen for forhold er Aarsag til Uorden, Tidsspilde og Uoverensstemmelser. I større Byer vil man som oftest finde Begravelsesvæsenet som en selvstændig Institution under Kommunen. Det har egen Direktør med gartnerisk Uddannelse, Inspektører paa de enkelte Kirkegaarde, Gravere og Gartnere paa hver Kirkegaard og eget Gartneri. - Det er naturligt, at under saadanne Forhold kan en udpræget Orden gennemføres. I mindre Byer (tyske) er Begravelsesvæsenet underlagt den kommunale Gartner, navnlig af Hensyn til Besparelsen ved ikke at have selvstændigt Gartneri til Kirkegaarden; dertil kommer, at et kommunalt Gartneri i mindre Byer kun opnaar den passende og nødvendige Størrelse, naar den tillige skal forsyne Kirkegaardene. - Og det er for den kommunale Gartner en nødvendig Betingelse, at have et eget Gartneri til sit Arbejde, saafremt hans Præstationer skal byde paa noget gartnerisk godt.

Den kommunale Gartner i mindre Byer i Tyskland, hvor han tillige er Kirkegaardsinspektør, er da en haveteknisk uddannet Mand, og kun en saadan kan forudsættes at eje den fornødne uegennyttige Interesse og faglige Indsigt, som paakræves, naar dels Interessen

for de enkelte Graves Vedligeholdelse skal oparbejdes hos Publikum, og dels Kirkegaardenes Arealer samarbejdes til smukke Helhedsindtryk.

Men Kirkegaardene maa da selv paatage sig Pasningen af Grave, og jeg kender kun tilfredsstillende Resultater, hvor en saadan Ordning er gennemført, - ligesom dette vil give Kirkegaardene en forøget Indtægt. I København regnes med 20 % Netto af Summen for Vedligeholdelse, men desuden viser disse Regnskaber en stadig stigende Interesse hos Gravstedejerne for Gravenes Vedligeholdelse.

For Begravelsesvæsenet her vil det formentlig være af afgørende Betydning, at faa dette System gennemført. Jeg kender ikke nogen anden Form, under hvilken man kan vente at faa god Orden indført, og naar Begravelsesvæsenets Overskud henlægges som selvstændige Beløb, der kun kommer Kirkegaardene tilgode, vil jeg formene, at man her roligere kan imødesee Nødvendigheden af en ny Kirkegaard, thi man har Eksempler paa, at Kirkegaarde, ledet efter dette System, kan forrente og afdrage Anlægssummen fra Driftens Indtræden. -

For at kunne faa den her skitserede Ordning gennemført paa de herværende Kirkegaarde tillader jeg mig at foreslaa Kirkegaardsbestyrelsen:

- 1) at Begravelsesvæsenet underlægges Stadsgartneren, og at denne faar et Tilskud fra Begravelsesvæsenets Kasse til sin Gage,
- 2) at Begravelsesvæsenets Kontor flyttes til Vestergade 23 til de ledige Værelser der,
- 3) at Pasning af Grave og Gravkastning foretages af Kirkegaardenes Folk,
- 4) at Kirkegaardenes Overskud kun kommer Kirkegaardene tilgode,
- 5) at Stadsgartneren faar Bemyndigelse til at fremkomme med Forslag til Kirkegaardenes Drift og Belægning, og paa Grundlag heraf Forslag til Budget og Regnskab efter det her skitserede System."

"Kirkegaardsbestyrelsen har ment at maatte forelægge Byraadet det Spørgsmaal, om Begravelsesvæsenet helt bør underlægges Stadsgartneren. Kirkegaardsbestyrelsen bemærker herved, at selv om man i Principet kan tiltræde den Tanke, at Begravelsesvæsenet lægges under en enkelt Mand, er man dog i Tvivl om, hvorvidt Tidspunktet til en saadan Omordning er kommen; og at man derfor heller ikke indtil videre kan tage Standpunkt til de øvrige af Statsgartneren rejste Spørgsmaal. - Med

Hensyn til Stadsingeniørens Lønningsforhold mener Kirkegaardsbestyrelsen, at det vil være naturligt paa Grund af det Arbejde, han har ved

Kirkegaardenes Omordning og Vedligeholdelse, at forøge hans Gage."

Formanden bemærkede, at Begravelsesvæsenet sikkert befandt sig i en mindre heldig Overgangstid. For 2 Aar siden havde Byraadet vedtaget en ny Ordning, for hvilken Regulativ var blevet indsendt til Ministeriets Stadfæstelse. Skønt man senere flere Gange havde erindret om dette Regulativ, var det dog endnu ikke blevet stadfæstet, og som Følge heraf havde den endelige Vedtagelse af forskellige Instrukser maattet vente. Imens var der blevet ansat en Stadsgartner, hvis Stilling dog ikke var blevet stærkt præciseret, dog var det vist Opfattelsen, at han skulde være raadgivende for de Udvalg, der havde med gartneriske Anlæg at gøre og tillige føre Tilsyn med Kirkegaardene. Iøvrigt maatte det siges, at Stadsgartneren med megen Interesse havde taget sig af sin Opgave, og han var altsaa nu fremkommet med det foreliggende Forslag til Ændring med Hensyn til Kirkegaardsforholdene. Hvad Begravelseskonto ret angik, virkede det ogsaa under mindre heldige Forhold, og Kirkegaardsbestyrelsen havde længe været paa det rene med, at Bogholderkontoret ikke kunde tage sig af det, hvorfor dets Ledelse var blevet overdraget Assistent Houlberg. Senere havde Kirkegaardsbestyrelsen stillet Forslag om Ændring af Kontorets Forhold, men Forslaget var ikke blevet vedtaget. Taleren omtalte dernæst nærmere Stadsgartnerens Forslag og udtalte, at Kirkegaardsbestyrelsen var noget i Tvivl om, hvorledes den vilde stille sig til dette. Paa den ene Side var man klar over, at Manglerne var til Stede, men paa den anden Side mente man det noget forhastet i Øjeblikket at gennemføre den foreslaaede Reform, dels fordi man manglede den før omtalte Vedtægt, dels fordi Stadsgartnerens Forhold endnu ikke var fæstnet. Derimod havde Kirkegaardbestyrelsen

den Overbevisning, at Stadsgartnerens Arbejde ved Kirkegaardene var saa stort, at han burde have et Vederlag derfor, At opføre dette Vederlag som en særlig Udgift for Kirkegaardene vilde dog være stridende mod sædvanlig Praksis. Kirkegaardsbestyrelsen vilde da ganske henstille Sagen til Byraadets Afgørelse, men hvis Byraadet kunde gaa med til Stadsingeniørens Forslag, inaatte Sagen dog tilbage til Kirkegaardsbestyrelsen, for at Vedtægten kunde ændres i Overensstemmelse med den ny Ordning.

Jakob Jensen var enig med Kirkegaardsbestyrelsen i, at Begravelsesvæsenets Forhold ikke var gode og fandt, at Stadsgartnerens Forslag var et udmærket Grundlag for

Kirkegaardsbestyrelsen at arbejde videre paa. Endelig kunde det ogsaa uden at forklejne nogen siges, at Begravelseskontoets Ordning nok kunde ønskes noget anderledes. Alt i alt var Tiden sikkert inde til, at Kirkegaardsbestyrelsen burde komme med Forslag i den Retning, Stadsgartneren havde paapeget. Selv om Skattekontoet nu vilde blive flyttet fra den gamle Provstegaard, vilde der dog snart blive for lidt Plads til Kæmnerkontor og Bogholderkontor, saa ogsaa af den Grund vilde det være rigtigst at gøre Skridt til ogsaa at flytte Begravelseskontoet. Det var meget forstaaeligt, at Kirkegaardsforholdene lod meget tilbage at ønske, netop fordi Administrationen laa paa flere Hænder, men derfor vilde Taleren ogsaa anbefale Kirkegaardsbestyrelsen at tage velvilligt paa Stadsgartnerens Forslag, som indeholdt flere gode Tanker, og som lagde alt roligt og jævnt til rette. Noget Forslag skulde Taleren ikke stille nu, men kun henstille til Kirkegaardsbestyrelsen at søge Forholdene ordnet paa en rationel Maade.

Magnus Nielsen kunde som tidligere Medlem af Kirkegaardsbestyrelsen ganske slutte sig til Formandens Omtale af Sagens Gang med Hensyn til Regulativet og Instrukserne. Udarbejdelsen af den ny Ordning havde været et meget stort Arbejde, men inden Regulativet var godkendt, var der ingen Anledning til at foretage Forandring i det bestaaende. I denne Forbindelse vilde Taleren efterlyse Instruksen for Stadsgartneren. Denne havde nu snart været ansat et Aar, men han arbejdede endnu paa løs Grund uden at have sine Rettigheder og sin Begrænsning fastsat. Dette burde i Orden, før man heftede nyt til den Gerning, han var valgt til at varetage. Da det ny Regulativ for Begravelsesvæsenet blev vedtaget, forlangte Kirkegaardene stort Tilskud. Dette Forhold søgte man ved Regulativet ændret, saaledes at Kirkegaardene kunde give et mindre Overskud. Det var sikkert nok, at der, da Stadsgartneren begyndte sin Virksomhed, var adskilligt, der burde rettes, men derfor var det lige uforstaaeligt, at der var Overskridelser paa alt, hvad Stadsgartneren havde med at gøre, Taleren havde i sin Tid advaret mod at tage for stærkt fat, og selv om det kunde siges, at Pengene ikke var spildte, saa burde Stadsgartneren dog holde sig indon for de Summer, der var stillet til Raadighed. Stadsgartneren havde sikkert megen Energi og Arbejdslyst, men han kunde nok tage noget lempeligere fat. At slaa saa store Brød op straks med Hensyn til Kirkegaardsforholdene, var næppe nødvendigt, saa Taleren vilde henstille, at Sagen foreløbig blev stillet i Bero, til Regulativet var blevet approbert.

P. Jensen mente ogsaa, at Sagen burde stilles i Bero. Stadsgartneren skulde se efter Byens gartneriske Anlæg, men havde ikke til særlig Opgave at lede Kirkegaardene.

Taleren var ikke sikker paa, at det vilde være heldigst at sætte Stadsgartneren i Spidsen for Begravelsesvæsenet, idet man først maatte vide, om hans administrative og økonomiske Evner var gode, hvilket man ingen Erfaring havde for. Begravelsesvæsenet burde ledes fra Kontoret af en selvstændig Mand, saa Taleren kunde tænke sig, at Stadsgartnerens Arbejde med Hensyn til Kirkegaardene skulde indskrænke sig til, at han førte Tilsyn med, at det, der blev projekteret, blev ordentligt udført. Desuden kunde Taleren ogsaa tænke sig, at det projekterede blev bortliciteret til Entreprenører. Stadsgartnerens Omraade var i Forvejen for stort, saa hvis Kirkegaardenes Ledelse skulde drages der ind under, vil Stadsgartneren drukne i Forretninger. Begravelseskontoret besørgede aarlig ca. 10000 Forretninger. Stadsgartnerens Forslag var i det hele taget noget dristigt. Kirkegaardene var ikke saa godt vedligeholdte som før, skønt de var dyrere end tidligere. I Aar kostede Vedligeholdelsen 4000 Kr., og saa blev Kirkegaardene endda ikke holdt som de burde.

Jakob Jensen bemærkede, at selv om Begravelseskontoret ekspederede 10000 Forretninger om Aaret, saa var dette dog kun 33 Forretninger om Dagen. Det kunde være rigtigt nok, at Kontoret skulde være Nr. 1, men ligesom Ingeniørkontoret blev ledet af en Ingeniør, saaledes burde Begravelseskontoret ledes af en Gartner. Hr. Magnus Nielsen syntes at ville gøre Stadsgartneren ansvarlig for Overskridelserne. Dette maatte Taleren dog tage Afstand fra, da Ansvar et maatte ligge hos de paagældende Udvalg, som havde det i deres Magt at kunne standse Stadsgartneren, hvis denne vilde gaa for vidt. For de Anlæg, Skoleudvalget havde under sig, var der ikke nævneværdige Overskridelser. Taleren henstillede atter til Kirkegaardsbestyrelsen at overveje, at lade Kirkegaardenes Ledelse overgaa til Stadsgartneren.

Magnus Nielsen maatte hævde, at 33 daglige Forretninger betød et meget betydeligt Arbejde, idet hver Forretning gav Kontoret meget at ordne. Stadsgartneren kunde derfor slet ikke have med Begravelseskontoret at gøre, hans øvrige Arbejde gav ham nok at bestille. Under almindelige Forhold var Overskridelse dikteret af bydende Nødvendighed, men anderledes for Stadsgartnerens Omraade, da han kunde stoppe, naar de bevilgede Penge var brugt. Taleren skulde ikke bebrejde Stadsgartneren noget, men ønskede kun at sige, at selv om Stadsgartneren var en dygtig Mand, hvad Taleren troede, burde han vare sig for at paatage sig mere, end han kunde magte og havde Kompetence til.

Simonsen syntes godt om

Kirkegaardsbestyrelsens Standpunkt og fandt, at Stadsgartnerens Forslag saa meget tilforladeligt ud. Dette Forslag vilde antagelig skabe Overskud i Stedet for Underskud, saa naar man dog var imod det, kunde Taleren tænke sig, at dette skyldtes, at man mente, det indeholdt Kommunesocialisme. Det gjaldt jo om at holde sig udenfor denne, selv om Borgerne skulde betale mere. Taleren forstod ikke, hvorledes det skulde gaa til at bortlicitere Gartnerarbejdet, da det dog drejede sig om, at dette blev saa kønt udført som muligt. Man havde en Gang haft en Slags Bortlicitation af det kommunale Gartnervæsen, men den Ordning var dog vist hele Byraadet enig om, at man ikke skulde tilbage til. Taleren var forundret over den Uvillie, Stadsgartneren mødte fra en vis politisk Side i Byraadet, og han fandt det underligt at lægge Mærke til, hvorledes man søgte at modarbejde Stadsgartneren ved de mest

haarrejsende Usandheder. Taleren havde saaledes set i et Blad, at 32 Træer skulde have kostet 2366 Kr., medens de kun vilde have kostet godt 100 Kr., hvis en privat Mand havde udført Arbejdet. Der var imidlertid ikke et sandt Ord i hele Historien, idet der ikke var plantet 32, men 34 Træer, som havde kostet ialt 130 Kr. 95 Øre. Naar et Blad kunde komme med en saadan Historie, maatte der ligge noget andet bag ved. Muligvis var det et Forsøg paa at vende Storborgernes Had mod Arbejderne.

Jakob Jensen hævdede, at hvis Plantningen af de omtalte Træer, havde været saa dyr, som vedkommende Avis havde skrevet, maatte det være Brolægningsudvalgets Skyld, idet Landevejstræerne først overgik til Forskønnelsesvæsenet, naar de var plantede. Taleren haabede, at Funktionærerne paa Byens øvrige Kontorer ikke tog Notits af Hr. Magnus Nielsens Udtalelser, for saa vilde det blive en dyr Administration.

P. Jensen kunde forstaa, at det var vanskeligt for Hr. Simonsen at udtale sig om den foreliggende Sag uden at sætte den i Forbindelse med Politik. Taleren vilde forsvare sig imod at have omtalt Sagen ud fra politiske Hensyn, og han maatte hævde, at han kun havde talt ud fra økonomiske og faglige Grunde. Med Hensyn til disse havde man ikke tilfredsstillende Erfaring for Stadsgartnerens Vedkommende, og derfor maatte man se sig bedre for, inden man gjorde Stadsgartneren til Leder af Begravelsesvæsenet. Taleren var klar over, at Stadsgartneren vilde være i Stand til at faa Kirkegaardene til at forrente sig bedre, men det var ganske vist paa samme Maade, som naar man vilde have Elektricitetsværket til at forrente sig bedre ved at sætte Prisen for Elektricitet op i Stedet for ned. Der var intet i Vejen for, at Begravelseskontoret fik en selvstændig Leder for

Regnskabsvæsenet, f. Eks. Graveren, og at Stadsgartneren kun fik Tilsynet med selve Kirkegaardene.

Formanden var enig med Hr. Jakob Jensen i, at hvis man vilde samle Begravelsesvæsenet under en enkelt Mand, maatte det være en Gartner og ikke en Kontormand, men det maatte ikke overses, at man vilde sætte Stadsgartneren i en lidt haltende Stilling, hvis man paa dette ene Omraade gjorde ham til Direktør, medens han paa andre Omraader kun skulde være raadgivende.

Kirkegaardsbestyrelsen skulde imidlertid overveje Sagen. Man kunde sikkert ikke bebrejde Stadsgartneren noget med Hensyn til den omtalte Overskridelse, da det bevilgede Beløb utvivlsomt havde været overordentligt lille. De tidligere Entreprenører havde ganske sikkert tjent saa overmaade lidt, at Beløbet maatte overskrides, naar Foranstaltningen kom ind under Kommunens egen Administration. Kirkegaardsbestyrelsen kunde nu tage den stedfundne Diskussion til Efterretning og snarest muligt komme med Forslag om, hvorledes Sagen skulde ordnes og hvorledes Stadsgartnerens Forhold til Kirkegaarden skulde være. Taleren var enig med Hr. Jakob Jensen i, at Udvalget maatte have Ansvaret for Overskridelserne, men paa den anden Side maatte det erindres, at Overskridelsen fordelte sig paa saa mange smaa Poster, at Udvalget ikke kunde følge med i det enkelte.

Diskussionen toges til Efterretning.

